

HƯỚNG DẪN HỌC SINH SỬ DỤNG BẢN ĐỒ TƯ DUY ĐỂ TỔNG KẾT BÀI HỌC MÔN ĐỊA LÍ LỚP 6

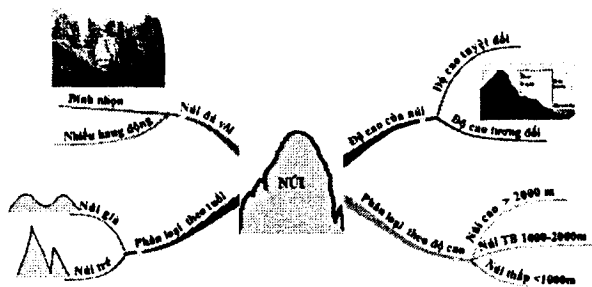
○ ThS. NGUYỄN THỊ THU ANH*

1. Ý nghĩa của việc sử dụng bản đồ tư duy (BĐTD) trong học tập Địa lí (ĐL)

Sử dụng BĐTD giúp học sinh (HS) dễ dàng hệ thống hóa kiến thức của một bài, một chương hay toàn bộ chương trình học. Khi vẽ BĐTD, HS phải sử dụng cả bán cầu não trái và bán cầu não phải để suy nghĩ, vì vậy, các em sẽ phát huy được tối đa khả năng tư duy của bản thân và luôn hứng thú trong học tập. Sử dụng BĐTD để tổng kết nội dung đã học, HS có thể vẽ thêm các nhánh mới (phát triển ý tưởng mới) theo cách hiểu của mình. Như vậy, vẽ BĐTD để tổng kết bài học giúp các em bước đầu tập nghiên cứu khoa học.

BĐTD giúp giáo viên (GV) và HS dễ dàng trình bày ý tưởng trước lớp, tiết kiệm thời gian ghi chép, tăng sự linh hoạt trong bài giảng, giúp HS nắm bắt được kiến thức qua một bản đồ thể hiện các liên kết chặt chẽ của tri thức. Ở cùng một nội dung kiến thức, khi vẽ BĐTD, mỗi HS sẽ dùng màu sắc, hình ảnh, các cụm từ diễn đạt theo cách riêng của mình. Vì vậy, vẽ BĐTD sẽ phát huy tối đa khả năng sáng tạo của HS, tăng tính độc lập và rèn luyện khả năng tự học cho HS.

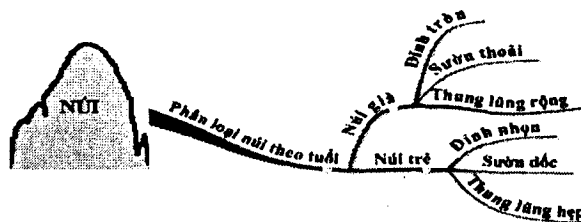
2. Hướng dẫn HS vẽ BĐTD

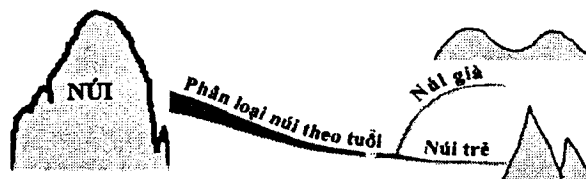
Để giới thiệu BĐTD tới HS, GV có thể đưa ra một BĐTD vẽ sẵn. Ví dụ: BĐTD tổng kết bài 13 - Địa hình bề mặt Trái Đất (ĐL 6).

GV giới thiệu về BĐTD và hướng dẫn HS các bước để vẽ BĐTD như sau:

Chủ đề nằm ở chính giữa, có thể viết tên hoặc vẽ 1 hình ảnh thể hiện chủ đề của BĐTD (tên của chủ đề có thể là tên 1 đề mục, tên bài học)	
Từ trung tâm của BĐTD vẽ các nhánh chính, mỗi nhánh thể hiện 1 nội dung chính của chủ đề (nên dùng các đường cong với các màu sắc khác nhau để dễ nhớ các nội dung bài học)	
Từ mỗi nhánh chính vẽ tiếp các nhánh phụ thể hiện các đặc điểm của nhánh chính	

Sau khi giới thiệu về BĐTD, GV yêu cầu HS trình bày các kiến thức được thể hiện trên BĐTD bằng lời cho cả lớp cùng nghe. Trong những giờ dạy tiếp theo, GV sử dụng phương pháp đàm thoại để HS cùng tham gia vẽ BĐTD. Lúc đầu có thể dùng các cụm từ ngắn để mô tả đặc điểm, ví dụ: phân loại núi theo tuổi, có 2 loại núi là núi già và núi trẻ. Núi già có đỉnh tròn, sườn thoải, thung lũng rộng. Núi trẻ có đỉnh nhọn, sườn dốc, thung lũng sâu.

Sau khi HS dùng lời để mô tả đặc điểm của đối tượng, GV khuyến khích các em sử dụng hình

* Trường Đại học sư phạm Hà Nội

ảnh để thể hiện đặc điểm của đối tượng, phát huy tối đa khả năng sáng tạo của HS và giúp các em dễ nhớ bài học, ví dụ: GV nên dùng phấn màu (bút màu) trong quá trình vẽ BĐTD để hình thành cho các em thói quen dùng màu sắc để thể hiện các nội dung khác nhau.

3. Hướng dẫn HS sử dụng BĐTD để tổng kết bài học ĐL lớp 6

Tùy mức độ làm quen với BĐTD, mục tiêu bài học, trình độ của HS và điều kiện cơ sở vật chất của nhà trường, GV có thể hướng dẫn HS sử dụng BĐTD để tổng kết bài học bằng nhiều cách khác nhau.

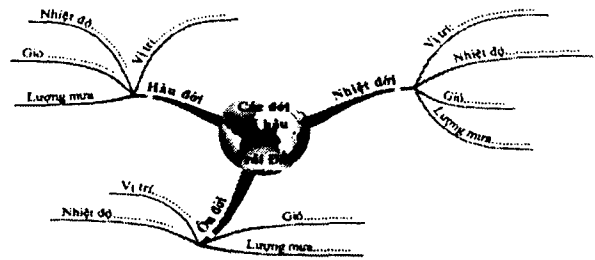
1) **Hướng dẫn HS sử dụng BĐTD vẽ sẵn để tổng kết bài học.** Để rèn luyện kỹ năng vẽ BĐTD khi HS vẽ chưa thật sự thành thạo, GV nên sử dụng các BĐTD vẽ sẵn để tổng kết bài học và yêu cầu HS trình bày lại toàn bộ nội dung của bài học. Ví dụ BĐTD tổng kết bài 13 - Địa hình bề mặt Trái Đất.

GV hướng dẫn HS trình tự thuyết trình BĐTD như sau: nội dung chính của bài học nằm ở trung tâm của BĐTD. Các ý trình bày được phát triển dựa trên các hình ảnh và từ khoá của BĐTD. HS chọn thứ tự các ý để trình bày theo hướng bất nguồn từ trung tâm di chuyển ra phía ngoài theo chiều kim đồng hồ. Trong quá trình HS trình bày, GV nên khích lệ HS đề xuất để mở rộng nội dung của BĐTD. Với HS giỏi, GV có thể dùng BĐTD có những nội dung chưa hợp lý (thiếu nội dung chính, diễn đạt quá dài dòng, vẽ hình minh họa quá phức tạp hoặc không liên quan tới nội dung cần thể hiện,...) và yêu cầu HS phát hiện lỗi và chỉnh sửa lại cho hợp lý.

Dùng BĐTD vẽ sẵn giúp HS nhanh chóng nhớ được cách vẽ BĐTD và nâng cao khả năng thuyết trình nội dung đã học trước cả lớp.

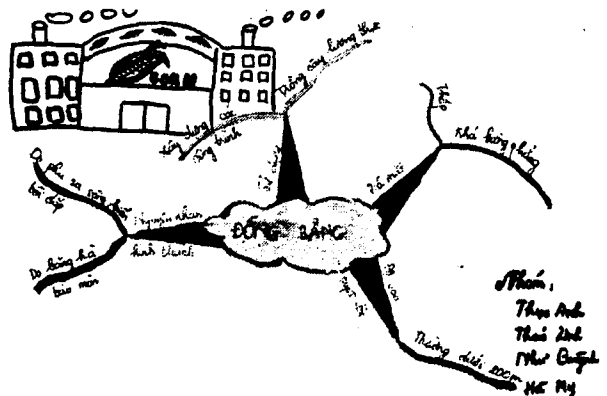
2) **Hướng dẫn HS hoàn thành BĐTD khuyết thiếu để tổng kết bài học.** Khi HS đã có kỹ năng vẽ BĐTD, GV thiết kế các BĐTD khuyết thiếu để yêu cầu HS tổng kết bài học, ví dụ: BĐTD tổng kết bài 22 - Các đới khí hậu trên Trái Đất (ĐL 6).

Hoạt động DH sẽ được thực hiện như sau:
 - GV giao nhiệm vụ cho HS: Dùng các cụm từ ngắn gọn để diễn các thông tin còn thiếu và vẽ thêm hình ảnh liên tưởng cho BĐTD, sau đó trình bày trước cả lớp nội dung của BĐTD;
 - Trong quá trình HS trình bày, GV có thể yêu cầu HS giải thích ý nghĩa của các hình vẽ liên tưởng để các HS khác có thể học tập cách sử dụng hình

ảnh của bạn trong một không khí học tập vui vẻ, củng cố sự tự tin và nâng cao hiệu quả vẽ BĐTD cho HS; - Dùng BĐTD khuyết thiếu để kiểm tra việc nắm kiến thức của HS sau bài học sẽ giúp GV tiết kiệm được thời gian mà vẫn đánh giá được chính xác cả phần hiểu và phần nhớ của HS đối với nội dung bài học, tránh được tình trạng «học vẹt» của HS.

3) **Tổ chức HS làm việc theo cặp, nhóm để vẽ BĐTD tổng kết bài học.** Để HS có thể chia sẻ với nhau về cách vẽ BĐTD và tiết kiệm thời gian khi tổ chức các hoạt động DH, cuối giờ học GV nên tổ chức vẽ BĐTD theo cặp, nhóm theo các bước sau: **Bước 1:** GV chia nhóm HS (HS trong cùng nhóm có thể khác nhau về trình độ, về tính cách và năng khiếu hội họa...) và giao nhiệm vụ cho các nhóm; **Bước 2:** HS trao đổi trong nhóm để vẽ BĐTD. GV yêu cầu các HS trong nhóm làm việc cá nhân trước, sau đó tập hợp lại và chia sẻ thông tin với nhau. GV giám sát thảo luận, phát hiện các vấn đề còn gây tranh luận ở mỗi nhóm nhưng không giải đáp thắc mắc ngay; **Bước 3:** Đại diện các nhóm trình bày trước lớp nội dung BĐTD của nhóm mình. Các nhóm khác nhận xét đúng, sai hoặc đề xuất quan điểm của nhóm mình. GV tổng kết, nhận xét ưu nhược điểm về nội dung và hình thức trình bày của các BĐTD.

Nguyễn Tất Thành vẽ đặc điểm của đồng bằng - bài 14 - Địa hình bề mặt Trái Đất.

Tổ chức cho HS vẽ BĐTD theo cặp, nhóm sẽ tạo

ra nhiều sản phẩm BĐTD khác nhau với cùng một nội dung. Qua đó, GV có thể yêu cầu HS tìm ra các phương pháp thể hiện ưu việt để các em học tập cách vẽ BĐTD của bạn và động viên những nhóm HS có sản phẩm tốt. Tổ chức HS vẽ BĐTD theo cặp, nhóm giúp các em biết cách lập kế hoạch, phân công công việc, hợp tác với bạn để hoàn thành yêu cầu của GV. HS có cơ hội phát huy tối đa sáng tạo của mình, lắng nghe và chia sẻ những kinh nghiệm vẽ BĐTD với bạn cùng lớp.

4) Sử dụng các phần mềm để vẽ BĐTD. Khi HS đã vẽ BĐTD thành thạo, GV yêu cầu HS vẽ BĐTD độc lập để tổng kết bài học. Với HS khá giỏi, GV có thể hướng dẫn HS cách download các phần mềm vẽ BĐTD trên Internet để vẽ BĐTD trên máy tính (ví dụ phần mềm Buzan's iMindMap V5 rất dễ sử dụng và tạo ra các sản phẩm BĐTD rất đẹp mắt).

GV hướng dẫn HS lần lượt làm theo các bước sau: - Download phần mềm vẽ BĐTD từ Internet; - Mở chương trình → Chọn hình ảnh trung tâm cho sơ đồ (vào Browse để chọn file ảnh làm hình ảnh trung tâm) → Điền nội dung cho hình ảnh trung tâm (viết vào ô Enter some text for your central idea) → bấm chọn Create để hoàn thành → Lấy các nhánh nội dung (di chuột tới hình ảnh

trung tâm, thấy một chấm đỏ xuất hiện, kích chuột trái vào chấm đỏ và kéo đến vị trí mong muốn, thả chuột. Để vẽ các nhánh khác chỉ việc kéo và thả,...) → Viết nội dung vào nhánh (di chuột vào nhánh, kích đúp chuột trái → Nhập nội dung cho nhánh vào ô Text box) → Nhập nội dung cho các nhánh nhỏ nhằm thể hiện chủ đề một cách sâu sắc (di chuột tới phần cuối của nhánh lớn – chấm đỏ xuất hiện → kéo, thả,...) → Chèn hình ảnh (chọn nhánh cần chèn → vào Insert, chọn Branch Image → vào file ảnh để chọn),...

Trong quá trình tổ chức các hoạt động DH với BĐTD, GV luôn chú ý khuyến khích, động viên HS thể hiện sự sáng tạo của bản thân và tránh mắc các lỗi như: sử dụng những đoạn văn quá dài để diễn đạt nội dung; ghi quá nhiều ý không cần thiết; dùng các hình vẽ quá phức tạp, không liên quan trực tiếp tới chủ đề kiến thức, làm mất nhiều thời gian.

4. Thực tế cho thấy, HS lớp 6 luôn hứng thú với việc sử dụng BĐTD để tổng kết và học tập ĐL. Sử dụng thành thạo và hiệu quả BĐTD giúp HS có thể tự tổng kết, hệ thống hóa kiến thức một cách khoa học và logic. Đây là cơ sở để nâng cao hiệu quả học tập ĐL của các em ở những lớp cao hơn. Sử dụng BĐTD để tổng kết bài học giúp GV có thể tổ

(Xem tiếp trang 46)

SỞ GD-ĐT TỈNH ĐIỆN BIÊN
TRƯỜNG CAO ĐẲNG SƯ PHẠM ĐIỆN BIÊN
Số: 291/TB-CĐSP

Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam
Độc lập - Tự do - Hạnh phúc

Điện Biên Phủ, ngày 10 tháng 5 năm 2012

THÔNG BÁO TUYỂN DỤNG VIÊN CHỨC NĂM 2012

1. Trường Cao đẳng Sư phạm tỉnh Điện Biên cần tuyển 25 giáo viên giảng dạy các chuyên ngành sau:

- + 05 giảng viên giảng dạy môn Tin học
- + 05 giảng viên giảng dạy môn Tiếng anh
- + 02 giảng viên giảng dạy môn Địa lý
- + 01 giảng viên nữ giảng dạy môn Âm nhạc
- + 02 giảng viên giảng dạy môn Công tác xã hội
- + 02 giảng viên giảng dạy môn Việt Nam học
- + 02 giảng viên giảng dạy môn Thư viện Thông tin
- + 02 giảng viên giảng dạy môn Quản lý văn hóa
- + 01 giảng viên giảng dạy môn Mĩ thuật
- + 01 giảng viên giảng dạy môn Công tác Đội
- + 02 giảng viên giảng dạy môn Giáo dục mầm non

2. Yêu cầu tuyển dụng

- Có Hồ sơ xin việc đảm bảo đúng theo yêu cầu của Hồ sơ dự tuyển công chức, viên chức.
- Có sức khoẻ tốt, yên tâm công tác phục vụ lâu dài tại trường.
- Tốt nghiệp Đại học chính quy từ Khá trở lên, đúng chuyên ngành dự tuyển.

- Có chứng chỉ ngoại ngữ, tin học từ trình độ B trở lên.
- Kết quả giảng dạy thử việc 3 tiết được đánh giá đạt yêu cầu trở lên.

- Có chứng chỉ nghiệp vụ sư phạm (đối với người tốt nghiệp các trường đại học ngoài sư phạm)

- **Lưu ý:** Do yêu cầu chuyên môn, **Hội đồng chỉ tuyển những sinh viên có thời gian tốt nghiệp không quá 3 năm (tính đến tháng 7 năm 2012).**

3 Hồ sơ gửi về: Phòng Tổ chức - Chính trị - Công tác sinh viên - Trường Cao đẳng Sư phạm Điện Biên. Phường Mường Thanh - Thành phố Điện Biên Phủ - Tỉnh Điện Biên.

Thời gian nhận Hồ sơ: trong giờ hành chính các ngày làm việc từ 01/7/2012 đến hết 30/7/2012.

Chi tiết xem tại Website <http://cdspdienbien.edu.vn> hoặc liên hệ:

- ĐT phòng Hiệu trưởng: 0230.3825.501/0913.091.391

- ĐT phòng Tổ chức - TSV: 0230.3824.060/0914.470.870

HIỆU TRƯỞNG (đã kí)

Nguyễn Song Bình

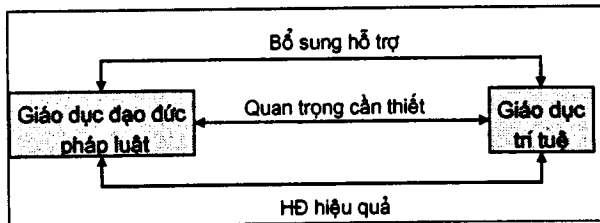
trợ). Nhóm 2 và 4: Thảo luận kết quả GDTT.

Sau đó, các nhóm cử đại diện phát biểu ý kiến, các nhóm khác nghe và bổ sung hoặc tranh luận khi có ý kiến trái ngược, cuối cùng, GV tổng kết chuẩn hoá tri thức cho SV thông qua trình chiếu.

HD 6: GV hướng dẫn SV mở rộng, khắc sâu nhiệm vụ GD trí tuệ, cho trình chiếu những hình ảnh, lồng âm thanh những câu nói của các nhân vật lịch sử, các danh nhân, lãnh tụ, các báo cáo chính trị đại hội Đảng, kì thi học sinh giỏi quốc gia, quốc tế... nói về các nhân tài đất Việt.

HD 7: SV tự rút ra kết luận sự phạm, củng cố bài: SV thảo luận câu nói của Hồ Chí Minh: «*Người có đức mà không có tài làm việc gì cũng khó, người có tài mà không có đức là người vô dụng*».

Để tổng kết khắc sâu tri thức, SV xem sơ đồ mối quan hệ giữa GDĐĐ và GDTT.

GV ra bài tập về nhà: 1) Suy tầm những câu ca dao, câu thơ nói về GDĐĐ và GDTT; 2) Nhận xét những thuận lợi và khó khăn trong việc GD đạo đức - pháp luật cho học sinh THCS hiện nay; 3) Dự kiến của bạn về GDTT cho học sinh THCS trong tương lai.

3. Ứng dụng CNTT vào quá trình DH GDH là một biện pháp góp phần nâng cao chất lượng đào tạo SV theo học chế tín chỉ ở trường CĐSP. Từ cách làm này, chúng tôi thu được kết quả sau:

- Động viên khuyến khích GV giảng dạy GDH từng bước vận dụng CNTT vào việc thiết kế DH bộ môn. Giúp GV có kiến thức chuyên môn nghiệp vụ sâu rộng, kiến thức tin học, có kĩ năng trình chiếu hợp lí khoa học gây ấn tượng nhằm phát huy tính tích cực, sáng tạo, hứng thú cho SV trong học tập, xóa đi trở ngại của SV đối với môn học.

- Xây dựng các phòng học bộ môn với các phương tiện hiện đại để GV và SV có điều kiện cập nhật thường xuyên tiến bộ của khoa học công nghệ, thông tin kinh tế xã hội trong nước và thế giới, đổi mới cải tiến và không ngừng nâng cao

chất lượng đào tạo của trường trong xu thế hội nhập và hiện đại.

- Quan hệ giao tiếp, trao đổi thông tin giữa GV và SV qua internet được thực hiện thường xuyên, giúp GV và SV có thể ứng dụng và khai thác trong quá trình dạy và học một cách có hiệu quả. □

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Ngọc Bảo (chủ biên). *Lí luận dạy học ở trường trung học cơ sở*. NXB Đại học quốc gia Hà Nội, 1998.
2. Thái Duy Tuyên. *Những vấn đề cơ bản của giáo dục học*. NXB Đại học sư phạm Hà Nội, 2004.
3. Bộ GD-ĐT. *Chiến lược phát triển giáo dục Việt Nam 2009-2020* (Dự thảo lần thứ 14), H. 2008.
4. Kỷ yếu hội thảo khoa học: *"Nghiên cứu, giảng dạy và ứng dụng Tâm lí học - Giáo dục học trong thời kì hội nhập quốc tế"*. NXB Đại học sư phạm Hà Nội, 2010.

SUMMARY

In teaching pedagogics, it needs some supports from some visual elements so information technology is one of the best choice. Using information technology has changed both teaching and studying methods. More using IT not only increases the teaching quality but also improves students' habits and skills to use modern equipment in the teaching activities after the studying in teachers training colleges.

Hướng dẫn học sinh...

(Tiếp theo trang 62)

chức các hoạt động DH theo các hình thức khác nhau, sử dụng linh hoạt các phương pháp DH và phối hợp sử dụng các thiết bị DH. BĐTD không chỉ được sử dụng để tổng kết một bài học mà còn để ôn tập, hệ thống hóa kiến thức sau mỗi chương, mỗi học kì. Ngoài ra, GV ĐL có thể dùng BĐTD để tổ chức các hoạt động DH tìm hiểu kiến thức mới để nâng cao hiệu quả DH. □

Tài liệu tham khảo

1. Bộ GD-ĐT. *Địa lí 6*. NXB Giáo dục Việt Nam, H. 2011.
2. Trần Đình Châu - Đặng Thị Thu Thủy. *Dạy tốt - học tốt các môn học bằng bản đồ tư duy*. NXB Giáo dục, H. 2011.

SUMMARY

Instructing Students of Grade 6 to use mind map for the consolidation of geography lesson helps them remember main parts of the lesson they have learnt. Mind mapping will promote students' creativity, raise independence and train their self-study. Fact has shown that the Students of Grade 6 are always interested in using mind maps to study geography.